

Dick de Boer en Luís Adão da Fonseca, *Historiography and the Shaping of Regional Identity in Europe. Regions in Clio's Looking Glass* (Brepols; Turnhout, 2019) 301 p., ill., € 85 ISBN 9782503590714

De relatie tussen geschiedschrijving en regionale identiteit

Geschiedschrijving is een fascinerende en tevens misleidende spiegel waarmee we het verleden bekijken, (ver)vormen en interpreteren. Dat de politieke, geografische en sociale ruimte van de geschiedschrijver zijn of haar blik op het verleden kleurt, is een alom bekend feit, maar in tegenstelling tot een aantal bekende concepten – denk aan ‘staat’, ‘natie’, ‘vorstendom’, ... – wordt het concept ‘regio’ als identiteitsvormer vaak te weinig theoretisch onderbouwd. Naast bovenstaande metafoor van ‘Clio’s spiegel’, een verwijzing naar de muze van de geschiedschrijving, is in de eerste plaats de analyse van de relatie tussen geschiedschrijving en regionale identiteit het ambitieuze opzet van deze indrukwekkende bundel onder redactie van Dick de Boer en Luís Adão da Fonseca. Het boek is het resultaat van het EUROCORES-project (*European Collaborative Research*): EUROCORECODE (*European Comparisons in Regional Cohesion, Dynamics and Expressions*). Het project bestaat uit drie samenhangende deelprojecten: CURE (*Cuius Regio*), CULTSYMBOLS (*Symbols that bind and break universalist identities*) en UNFAMILIARITY (*Unfamiliarity as signs of European times*). In *Cuius Regio* werd de interne cohesie binnen acht uiteenlopende ‘historische regio’s’ van verschillende omvang en verspreid over Europa geanalyseerd: Gelderland en Nederrijn, Portugal, het voormalige Lijfand, Transsylvanië, Silezië, de Boheems-Luxemburgse kroonlanden, het Deens-Duitse grensgebied en Catalonië. Opvallend staat daarbij niet identiteit – wat je uit de titel van het boek zou kunnen afleiden –, maar ‘cohesie’ centraal. Voor het CULTSYMBOLS-project ging men op zoek naar lokale en regionale

cultussen en vereringen van heiligen als verbindende factor. Het laatste deelproject UNFAMILIARITY spitste zich toe op de Europese ontwikkelingen in de negentiende en twintigste eeuw, in het bijzonder op de constructie van grenzen, (arbeids)mobiliteit en grensoverschrijdende regio’s zoals Nederlands- en Belgisch-Limburg.

Toch is de bundel niet thematisch, maar chronologisch opgebouwd. Hij bestaat uit twee grote delen: het eerste deel behandelt regionale identiteit in middeleeuwse en vroegmoderne geschiedschrijving en in het tweede deel komt het creëren van regionale identiteit in de negentiende en twintigste eeuw aan bod. De centrale vraag die de tien hoofdstukken en vele gevalstudies met elkaar verbindt, is hoe regio’s door de eeuwen heen in geschiedschrijving werden gerepresenteerd. De tweeledige conceptuele en theoretische inleiding van De Boer en Adão da Fonseca biedt een uitstekend theoretisch en historiografisch kader en vertrekpunt om het allesomvattende containerbegrip ‘regio’ beter te onderbouwen. ‘Regio’ is vaak het ‘neutrale’ *go-to* concept, wanneer een onderzoeker problematische en gevoelige begrippen als ‘natie’ of ‘staat’ wil vermijden. Maar wat definieert nu precies een regio? Is het het landschap, de bevolking, of de vorst of politieke leider? De auteurs beargumenteren hoe een regio voortdurend ‘onder constructie’ is en wordt gedefinieerd in relatie tot ‘de ander’, vaak binnen een groter politiek geheel. Regionale identiteit, zo stellen beide auteurs, wordt gevormd door een collectief verleden en om die reden is geschiedschrijving een uitstekende bron om regio’s en hun ‘*stakeholders*’ te analyseren

vanuit drie perspectieven: hoe ze ervaren worden, hoe ze uitgedrukt worden en hoe ze onderdrukt worden.

In het eerste inhoudelijke hoofdstuk onderzoekt Jana Fantysová-Matějková de veranderende status van de Slavische volkstaal aan de hand van de Boheemse kronieken tradities. Daarna gaat Przemysław Wiszewski in de middeleeuwse historiografie op zoek naar de wortels van Silezië, die teruggaan tot de negende eeuw. Opvallend is dat enkel in Noord-Silezië sporen terug te vinden zijn van een gemeenschappelijke geschiedenis en niet in het Zuiden. En toch zorgde de bronnenlacune in het Zuiden ervoor dat diverse ‘stakeholders’ hun eigen interpretatie gaven aan het overkoepelende regionale collectieve geheugen, in het bijzonder de Habsburgse dynastie die vanaf de zestiende eeuw over beide gebieden zou heersen. In de moerasgebieden van Lausitz zijn het, net zoals elders in Europa, de steden en in het bijzonder de stedelijke elite van Görlitz, Zittau en Lauban – drie steden van de Stedenbond van Zes in Opper-Lausitz – die vorm hebben gegeven aan de regionale bewustwording en het regionaal collectief geheugen. Dat tonen Lenka Bobková, Petr Hrachovec en Jan Zdichynec aan, aan de hand van diverse stadskronieken geschreven van de veertiende tot de achttiende eeuw. Job Weststrate analyseert de evolutie van vorstendom naar provincie van de vijftiende tot de zeventiende eeuw in de Nederrijnregio, in het bijzonder voor de hertogdommen Gelre, Kleef en Jülich. Humanistische kroniekschrijvers hebben hierin een bijzondere rol gespeeld. Cornelia Popa-Gorjanu analyseert het werk van de Roemeense intellectueel en diplomaat Nicolaus Olahus (1490-1568), die als secretaris in dienst was bij de Habsburgse regentes in de Nederlanden, Maria van Hongarije. In *Hungaria et Athila* creëerde hij een

bijzonder beeld van Transsylvanië, waarin hij in tegenstelling tot tijdgenoten focuste op het land, de natuur en de inwoners, met een bijzonder oog voor de verschillende oorsprong van de diverse groepen binnen de bevolking.

Het tweede deel vangt aan met de bijdrage van Nils Holger Petersen over de verering van de twaalfde-eeuwse heilige Sint Knut Lavard als ‘regionale heilige’ in negentiende-eeuws Denemarken. De visualisatie van het Baltisch verleden in negentiende-eeuwse albums en schetsboeken staat centraal in het artikel van Linda Kaljundi en Aivar Pöldvee. Michael Bregnsbo behandelt het revolutiejaar 1848 en in het bijzonder de val van de Deense monarchie en de invloed van de Duitse Federatie op Sleeswijk. Hobsbawms concept ‘*invented tradition*’ staat centraal in de bijdrage van Flocel Sabaté over de zoektocht naar een middeleeuwse oorsprong in negentiende-eeuwse Catalaanse geschiedschrijving. Het laatste hoofdstuk van de hand van Ad Knotter betreft de ‘uitvinding van Limburg’: de Nederlandse provincie die in 1839 tot stand kwam, maar die oorspronkelijk deel uitmaakte van een veel grotere ‘Limburgse regio’. Volgens Knotter werd regionale identiteit in het geconstrueerde Nederlands-Limburg niet gevormd door een gemeenschappelijk verleden, geschiedschrijving of erfgoed, maar door wat hij ‘negatieve integratie’ noemt, in duidelijke oppositie tegen Holland.

Kortom, dit boek bevat niet alleen een voor vervolgonderzoek nuttig en uitgebreid theoretisch kader met betrekking tot het concept ‘regio’, maar past dit ook succesvol toe op uiteenlopende casussen over een lange tijdspanne en een brede geografische ruimte binnen Europa.

Lisa Demets, Universiteit Utrecht